

NCERT Solutions For Class 8 Sanskrit Part - I Chapter 11

प्रश्न: 1. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—(निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए—)

- (क) महाराष्ट्रस्य प्रथमा महिला शिक्षिका का आसीत्?
- (ख) कस्य समुदायस्य बालिकानां कृते सावित्री अपरं विद्यालयं प्रारब्धवती?
- (ग) कीदृशीनां कुरीतीनां सावित्री विरोधम् अकरोत्।
- (घ) किमर्थं शीर्णवस्त्रावृताः नार्यः कृपात् जलं ग्रहीतुं वारिताः?
- (ङ) सावित्र्याः मृत्युः कथम् अभवत्?
- (च) तस्याः द्वयोः काव्यसङ्कलनयोः नामनी के?

उत्तरम्— (क) महाराष्ट्रस्य प्रथमा महिला शिक्षिका सावित्री बाई फुले आसीत्।
(ख) अस्पृश्यत्वात् तिरस्कृतस्य समुदायस्य बालिकानां कृते सावित्री अपरं विद्यालयं प्रारब्धवती।
(ग) सामाजिक-कुरीतीनां सावित्री विरोधम् अकरोत्।
(घ) निम्नजातिषु जन्मकारणात् शीर्णवस्त्रावृताः नार्यः कृपात् जलं ग्रहीतुं वारिताः।
(ङ) महारोगप्लेगस्य प्रसारकाले सेवारता सावित्री स्वयमेतेन (स्वयम्+एतेन) असाध्यरोगेण ग्रस्ता सती मृत्युं प्राप्तवती।
(च) तस्याः द्वयोः काव्यसङ्कलनयोः नामनी 'काव्यफुले' 'सुबोधरत्नाकरः' च इति स्तः।

प्रश्न: 2. अधोलिखितानि पदानि आधृत्य वाक्यानि रचयत—(निम्नलिखित पदों के आधार पर वाक्यों की रचना कीजिए—)

स्वकीयम्	—
सविनोदम्	—
सक्रिया	—
प्रदेशस्य	—
मुखरम्	—
सर्वथा	—

उत्तरम्— शब्द	अर्थ	वाक्य
स्वकीयम्	(अपना)	सावित्री स्वकीयम् कर्म सदैव अकरोत्।
सविनोदम्	(प्रसन्नता के साथ)	सोहनः सविनोदम् दिनम् व्यतीतयत्।
सक्रिया	(सक्रिय)	सावित्री नारीशिक्षार्थं सक्रिया आसीत्।
प्रदेशस्य	(प्रदेश की)	सावित्री सदैव प्रदेशस्य सेवाम् अकरोत्।
मुखरम्	(प्रखर)	सावित्री अत्याचारस्य मुखरम् विरोधम् अकरोत्।
सर्वथा	(पूरी तरह)	नारी शिक्षार्थं सा सर्वथा समर्पिता आसीत्।

प्रश्न: 3. अधोलिखितानां पदानां विलोमपदानि लिखत—(निम्नलिखित पदों के विपरीतार्थक पद लिखिए—)

उपरि
आदानम्
परकीयम्
विषमता
व्यक्तिगतम्
आरोहः

उत्तरम्— उपरि	अधः
आदानम्	प्रदानम्
परकीयम्	स्वकीयम्
विषमता	समानता
व्यक्तिगतम्	सार्वजनिकम्
आरोहः	अवरोहः

प्रश्न: 4. अधोलिखितानां पदानां लिङ्गं, विभक्तिं वचनं च लिखत—(निम्नलिखित पदों के लिङ्ग, विभक्ति और वचन लिखिए—)

पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
धूलिम्
नामि
अपरः
कन्यानाम्
सहभागिताम्
नापितैः
उत्तरम्— पदानि	लिङ्गम्	विभक्तिः	वचनम्
धूलिम्	स्त्रीलिङ्गम्	द्वितीया	एकवचनम्
नामि	नपुंसकलिङ्गम्	सप्तमी	एकवचनम्
अपरः	पुल्लिङ्गम्	प्रथमा	एकवचनम्
कन्यानाम्	स्त्रीलिङ्गम्	षष्ठी	बहुवचनम्
सहभागिताम्	स्त्रीलिङ्गम्	द्वितीया	एकवचनम्
नापितैः	पुल्लिङ्गम्	तृतीया	बहुवचनम्

प्रश्न: 5. उदाहरणमनुसृत्य लकारपरिवर्तनं कुरुत—(उदाहरण के अनुसार लकार परिवर्तन कीजिए—)

वर्तमानकालः	अतीतकालः
यथा— सा शिक्षिका अस्ति।	सा शिक्षिका आसीत्।
(क) सा अध्यापने संलग्ना भवति।
(ख) सः त्रयोदशवर्षकल्पः अस्ति।
(ग) महिलाः तडागात् जलं नयन्ति।
(घ) वयं प्रतिदिनं पाठं पठामः।
(ङ) किं यूयं विद्यालयं गच्छथ?
(च) ते बालकाः विद्यालयात् गृहं गच्छन्ति।
उत्तरम्—	
(क) सा अध्यापने संलग्ना अभवत्।	
(ख) सः त्रयोदशवर्षकल्पः आसीत्।	
(ग) महिलाः तडागात् जलम् अनयन्।	
(घ) वयं प्रतिदिनं पाठम् अपठाम।	
(ङ) किं यूयं विद्यालयम् अगच्छत।	
(च) ते बालकाः विद्यालयात् गृहम् अगच्छन्।	

अतिरिक्त-अभ्यासः

(1) गद्यांशं पठित्वा अधोदत्तान् प्रश्नान् उत्तरत—(गद्यांश पढ़कर नीचे दिए गए प्रश्नों के उत्तर दीजिए—)

एकदा सावित्री मार्गे दृष्टं यत् कूपं निकषा शीर्णवस्त्रावृताः तथाकथिताः निम्नजातीयाः काश्चित् नार्यः जलं पातुं याचन्ते स्म। उच्चवर्गीयाः उपहासं कुर्वन्तः कूपात् जलोद्धरणम् अवारयन्। सावित्री एतत् अपमानं सोढुं नाशक्नोत्। सा ताः स्त्रियः निजगृहं नीतवती। तडागं दर्शयित्वा अकथयत् च यत् यथेष्टं जलं नयत। सार्वजनिकोऽयं तडागः। अस्मात् जलग्रहणे नास्ति जातिबन्धनम्। तया मनुष्याणां समानतायाः स्वतन्त्रतायाश्च पक्षः सर्वदा सर्वथा समर्थितः।

I. एकपदेन उत्तरत।

1. के जलोद्धरणम् अवारयन्? _____
2. शीर्णवस्त्रावृताः स्त्रियः किं पातुम् इच्छन्ति स्म? _____
3. सावित्री ताः स्त्रियः कुत्र नीतवती? _____
4. सावित्री ताः गृहं नीत्वा किम् अदर्शयत्? _____

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत।

1. सावित्री शीर्णवस्त्रावृताः महिलाः कुत्र अपश्यत्?.....
2. सावित्री कीदृशम् अपमानं सोढुं न अशक्नोत्?.....
3. तडागं दर्शयित्वा सा ताः महिलाः किम् अकथयत्?.....

***** END *****